

ชาวจีนที่เข้ามาในระยะเริ่มแรกไม่ใช่ตัวปัญหาของสังคมไทย ในขณะที่คนไทยประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ และรับราชการเป็นบางส่วน คนจีนประกอบอาชีพธุรกิจทุกประเภท ไม่ว่าจะ เป็นค้าขาย อุตสาหกรรม เหมืองแร่ การเงิน และการรับจ้างใช้แรงงาน อาชีพประเภทส่วนมากต้องข้องแวะอยู่กับคนจำนวนมาก ชาวจีนส่วนมากจึงอยู่กันหนาแน่นในกรุงเทพฯ และเขตเมืองต่าง ๆ กระจายไปทั่วประเทศ มีส่วนน้อยที่ออกไปสู่เขตชนบทอย่างแท้จริงและประกอบอาชีพเกษตรกรรม

นักวิชาการต่างชาติที่ศึกษาชาวจีนในสังคมไทยประมาณกันว่า ชาวจีนอยู่ในประเทศไทย (2503) ประมาณ 3 ล้านคน (คงไม่รวมลูกครึ่งจีน-ไทย อีกจำนวนหนึ่งที่คดหล่นไปจากสายตานักวิชาการ) ส่วนมากมาจากแคว้นกวางตุ้ง และฟูเจี้ยน พูดแต่จีนมากที่สุด รองลงมาคือฮกเกี้ยน กวางตุ้ง และ ไทหล่า จากจำนวนทั้งหมดที่อยู่ในประเทศไทย กลุ่มแต่จีนมีประมาณร้อยละ 56 และร้อยละ 16 ไทหล่าร้อยละ 7 ฮกเกี้ยนร้อยละ 7 นอกนั้นเป็นได้หวันและอื่น ๆ ร้อยละ 5 ข้อมูลนี้อาจเปลี่ยนแปลงไปมากแล้วในปัจจุบัน แต่แสดงให้เห็นว่าลูกหลานจีนในไทยส่วนมากสืบเชื้อสายมาจากทางใด และข้อที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือแคว้นกวางตุ้งและฟูเจี้ยนอยู่ติดแถบชายฝั่งทะเลสะดวกต่อการเดินทางโดยทางทะเล บรรพบุรุษของผู้เขียนก็เล่ากันคือ ๆ มาว่า นอกจากการเดินทางโดยเรือกลไฟแล้ว เรือสำเภาของผู้อยู่

แถบชายฝั่งทะเลก็ใช้เป็นพาหนะอพยพ มาสู่ฝั่งชายทะเลตะวันออกของไทยได้เช่นกัน จึงทำให้ผู้อพยพเป็นผู้มาจากแคว้นกวางตุ้ง และฟูเจี้ยนเป็นส่วนมาก ชาวจีนแต่ละกลุ่มภาษามักมีความชำนาญต่าง ๆ กันไป อย่างไรก็ตามส่วนมากที่อยู่ในสังคมไทยก็ประกอบอาชีพด้านธุรกิจการค้าตั้งบ้านเรือนถิ่นฐานจึงอยู่ในเมืองใหญ่ ๆ เพราะสามารถประกอบอาชีพค้าขายและธุรกิจอื่นได้สะดวก ในขณะที่บางส่วนก็เป็นพ่อค้าคนกลางเดินทางไปซื้อของจากชนบทเพื่อขายต่อไปยังตลาดอีกที่หนึ่ง

การผสมผสานในระยะแรก ๆ

หลาย ๆ คนยอมรับว่า การจัดจำแนกแยกแยะชาวจีนให้เป็นอีกส่วนหนึ่งของสังคมไทยโดยเด่นชัด เป็นเรื่องที่ได้ค่อนข้างยาก เพราะการผสมกลมกลืนทางเชื้อชาติ หรือการผสมผสานทางวัฒนธรรมได้มีมานานแล้ว แม้ว่าจะมีเกณฑ์การพิจารณาในเรื่องนี้ก็ตามที่ เช่น การแต่งตัว การพูดภาษาจีนได้ การสืบบรรพบุรุษขึ้นไปว่าเป็นคนจีน ลักษณะอาหารการกิน อาชีพ การเป็นสมาชิกสมาคมจีนต่าง ๆ การใช้นามสกุลไทยที่ยังบ่งร่องรอยของการใช้แซ่แต่ดั้งเดิม การถือตามประเพณีจีน และอื่น ๆ ในขณะเดียวกัน การใช้ชื่อไทย การพูดภาษาไทย เป็นสมาชิกของสังคม ติดต่อราชการในฐานะคนไทย ฯลฯ ลายเกี่ยวข้องด้วย

สิ่งที่เกิดขึ้นนั้น เป็นระยะต้นของกระบวนการผสมผสานและการกลายเป็นไทย ข้อบ่งชี้หรือข้อตัดสินเพียงประการใดประการหนึ่ง ทำให้เขาต้องขาดจาก

สมาชิกภาพของการเป็นคนไทย ย่อมไม่ถูกต้อง เช่นเคยมีผู้จำกัดความหมายของคนจีนในสังคมไทย คือ “บุคคลที่เกิดและเติบโตภายในครอบครัวจีนที่พูดภาษาจีน(ตามเชื้อสายของตน) เป็นภาษาในชีวิตประจำวัน” ข้อนี้จำกัดที่ภาษาพูดเพียงประการเดียว ซึ่งง่ายและค้นเงินเกินไป อาจจะพูดได้ว่า ภาษาเป็นตัวถ่ายทอดวัฒนธรรม แต่ขณะเดียวกันก็มีความจำเป็นต้องสื่อสารกับสังคมแวดล้อม นอกครอบครัวออกไป ที่ไม่ได้ใช้ภาษาจีน เป็นช่องทางสื่อสารอีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการเข้าโรงเรียน การติดต่อกับทางราชการ การฟังข่าวสารจากวิทยุและโทรทัศน์ สิ่งบันเทิงต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งปนเปกันไประหว่างการติดต่อในหมู่ผู้พูดภาษาเดียวกัน

นอกจากสภาพแวดล้อมเป็นตัวกำหนดก่อนข้างมีอิทธิพลสูงแล้ว โอกาสภายในสังคมที่เปิดให้ก็เป็นตัวเอื้อให้การผสมผสานเป็นไปได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น แม้ในระยะต้น ๆ จะมีความนิยมชมชอบอยู่กับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองก็ตาม แต่ภายหลังนโยบายของทางราชการบางประการก็ทำให้การผสมผสานโดยการเปิดรับ และการควบคุมบางสิ่งบางอย่างส่งผลต่อชาวจีนมากทีเดียว กล่าวคือ ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 20 คนจีนกับคนไทยได้มีโอกาสแต่งงานกัน เพราะมีชายชาวจีนอพยพเข้ามามากกว่าหญิง แต่ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 มีหญิงชาวจีนอพยพเข้ามาในประเทศมากขึ้น ทำให้หันไปแต่งงานกันในหมู่ชาวจีนด้วยกันเอง การผสมกลมกลืนกับชาวไทยโดยการแต่งงานลดน้อยลง

เมื่อประมาณ พ.ศ. 2463 หรือหลังกว่านั้นนิดหน่อย ได้มีการเปิดโรงเรียนจีน เพื่อสอนลูกหลานจีนขึ้นหลายแห่ง จึงทำให้เกิดความผูกพันกับประเทศแม่มากยิ่งขึ้น แต่หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ไทยได้เริ่มกำหนดจำนวนผู้อพยพเข้าจากเมืองจีนให้น้อยลง กำหนดระเบียบและออกกฎหมายควบคุมโรงเรียนจีนให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล

ก่อนหน้านั้นรัฐบาลไทยไม่มีนโยบายที่แน่ชัดเกี่ยวกับชาวต่างชาติ รวมทั้งชาวจีนในเกือบทุกด้าน โอกาสของคนต่างด้าวจึงไม่ถูกปิดกั้นในเกือบทุกด้าน เช่นกัน ความพยายามจะรักษาเอกลักษณ์แบบจีนกับการกลายเป็นคนไทย จึงกลายเป็นทางเลือกที่แต่ละคนจะทำได้ตามความพอใจ บางครอบครัวเกรงกลัวลูกชายจะต้องไปถูกเกณฑ์ทหาร ก็ให้ใช้สัญชาติจีน ขอมเสียบ่าภานีคนต่างด้าว บางครอบครัวไม่ยอมเสียบ่าภานีคนต่างด้าว ขอมจดทะเบียนลูกที่เกิดในเมืองไทย เป็นสัญชาติไทยไป ลักษณะนี้พอรู้หลานจีนหลักฐานก็เลยกลายเป็นเชื้อชาติไทย สัญชาติไทยไปก็มี พร้อม ๆ กับช่วงที่มีการเริ่มใช้พระราชบัญญัตินามสกุล ลูกหลานจีนที่ไม่คิดกลับไปประเทศจีนอีกแล้ว ก็เปลี่ยนนามสกุลเป็นไทยแท้ไปเลยก็มี ซึ่งสะดวกกว่าการขอเปลี่ยนนามสกุลในยุคหลัง ๆ มากนัก

ครอบครัวจีน : ตัวกำหนดความเปลี่ยนแปลง?

การจะรักษารูปแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้ จะต้องอาศัยความกลมเกลียว

ผูกพันกันในครอบครัวและระหว่างครอบครัวต่าง ๆ ที่ยึดถือแบบแผนวัฒนธรรมแบบเดียวกันนั้นไว้ จึงเป็นชนกลุ่มน้อยในสังคมที่ต่างวัฒนธรรมไป ประเพณีดั้งเดิม การปฏิบัติทางศาสนา และความเชื่อต่าง ๆ จะต้องแสดงออกร่วมกันอยู่เสมอ มิฉะนั้นไม่ช้าก็จะเลือนหายไปจากความรู้สึก การเช่นไหว้บรรพบุรุษก็ดี การพูดภาษาจีนก็ดี ตลอดจนคติจีนและธรรมเนียมจีนในครอบครัว ถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องอบรมลูกหลานให้เกิดจิตสำนึกและความรู้สึกว่าเป็นคนจีน

ในยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ความผูกพันกับประเทศจีนยังมีมากอยู่ ความรู้สึกเป็นจีนจึงรุนแรงสามารถแสดงออกได้มาก การติดต่อสัมพันธ์ตลอดจนส่งเงินกลับไปแผ่นดินใหญ่ทำได้ง่าย บางคนยังคิดกลับไปอยู่เมืองจีน หลังจากตั้งตัวได้แล้ว บางครอบครัวก็ส่งลูกชายคนโตกลับไปเรียนหนังสือที่แผ่นดินใหญ่ หรือวางแผนที่จะขอหญิงสาวจากเมืองจีนมาเป็นลูกสะใภ้ ความสัมพันธ์กับประเทศเมืองแม่มีมากทำให้ความใกล้ชิดทางวัฒนธรรมและการรักษารูปแบบทางวัฒนธรรมเป็นไปอย่างเหนียวแน่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนจีนที่เปิดสอนในหมู่ลูกหลานจีนเป็นการตอกย้ำความรู้สึกทางเชื้อชาติอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีสมาคมจีน หอการค้าจีน ไปจนถึงสมาคมลับต่าง ๆ ที่สร้างความดึงดูดผูกพันซึ่งกันและกันในหมู่ชาวจีน แต่พอหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศจีนเปลี่ยนระบอบการปกครองไปสู่ระบอบคอมมิวนิสต์

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับไทยถูกตัดขาด นโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรงของไทยมีผลให้การติดต่อระหว่างชาวจีนในไทยกับจีนแผ่นดินใหญ่ขาดจากกันไป ความผูกพันในจิตใจลดลงพร้อม ๆ กับการโฆษณาของสื่อโลกเสรี ที่สร้างภาพความน่าหวาดเสียวของระบอบคอมมิวนิสต์ที่ครอบครวัวจีนหลายครอบครัวเปลี่ยนใจไม่คิดจะกลับไปสู่เมืองแม่อีก

โครงสร้างของครอบครัวจีนดั้งเดิมสามารถปิดกั้นการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกที่จะมามีอิทธิพลต่อครอบครัวได้เป็นอย่างดี เพราะค่านิยมแบบก่อนข้างจะแข็งขันต่อการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นเรื่อง สามีเป็นใหญ่ใน การสืบสายสกุลทางด้านผู้ชาย การงานหญิงต้องเข้าไปสู่ครอบครัวของชาย การแบ่งอาวุโส และถืออาวุโสครอบครัว การควบคุมเศรษฐกิจในครอบครัวแบบกงสีที่ทุกคนมีส่วนร่วม แต่ไม่มีสิทธิในการจัดการทรัพย์สินจากพ่อ การใช้แรงงานภายในครอบครัวหรือการจ้างแรงงานในหมู่คนจีนดั่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นตัวเชื่อมความว่าเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวจีน อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงภายในครอบครัวก็มีขึ้น เมื่อลูกหลานจีนที่เติบโตในสังคมไทยนั้น ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กับคนไทย และสิ่งแวดล้อมศิลปวิทยาการต่าง ๆ ก้าวหน้าไป

การศึกษาของลูกหลานในไทยกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย เป็นผลมาจากความก้าวหน้าทาง